

הרע. ופירוש זה הוא על דרך מה שדרשו חכמינו ז"ל במסכת זרובות דף נ"ד עמוד א' ככל לצבך בשתי ירריך, הרי שמציאת היצר הרע הוא חלק בלב. ואם כן יש לומר דהך קנין לב טוב היינו כשכזר ציער מלצו החלק שבו שנוטה אל הרע. ואף שמדריגה כזאת הוא מדריגה גבוה מאד שלא זכו לה אלא אנשים גדולים מאד. שלא מצינו אדם שעליו נאמר שאין לו יצר הרע חוץ מדוד המלך עליו השלום, שעליו נאמר בתהלים ולצי חלל בקרצו. שפירשו חכמינו ז"ל דהיינו שכזר הרג את יצרו. מכל מקום על האדם לדעת שיצרו הרע מפריע לו מלזכות לכחיה של תורה. ואם כן כל מה שהוא יכול למעט השפעת היצר צחיו יותר יזכה לכחיה של תורה.

[אוצר החכמה]

אבל עצם הפירוש של המדרש שמואל צריך לי עיון גדול, דהא מלשון הגמרא שדרשו ככל לצבך בשתי ירריך משמע שעל האדם לעצור השי"ת גם עם יצרו הרע. ואם כן איך אפשר שיהיה הציטול של היצר הרע קנין לקנות בו כחיה של תורה. ואולי יש לומר דכן הוא נמי כוונת בעל המדרש שמואל, שעל האדם להשתדל להפוך יצרו הרע שגם הוא יהיה טוב ויהיה יכול להשתמש בו לקנין התורה. ודוגמא לזה כאשר לומד האדם בתחילת לימודו צדדי לקנות שם טוב וכבוד, הרי הוא משתמש עם יצרו הרע צדדי לקיים מצוות השי"ת. וכן נמי אם מתעמל להצין סוגיא צדדי שלא יקדמנו חבירו צדיאור הסוגיא, גם זה משתמש האדם עם יצרו הרע לקנות על ידו קנין התורה.

[20/11/2019]

## קנין כ"ה

### באמונת חכמים

הקנין הזה אומר דורשני מה הוא הכוונה צהך אמונה, ואיך יתכן לקיים אותה, ואיך יש צוה תועלת לקנות על ידה כחיה של תורה. ובפרט לאחר מה

שצימינו נשתבש הפירוש צוה מפירוש האמייתי עד ללא היכר. שמקודם החליפו חכמים צדיקים, וקראו שמו של הקנין אמונת צדיקים. ואמרו הפירוש שעל

המוסיף גורע וזה דבר אמת אף בעיני אמונה. שצוה שמוסיף באמונות הטפילות נעשה גם אותו אמונה אמיתית חלשה אללו. ותמיה גדולה עליהם איך אינם יראים שרק במיעוט התצונות יראו צניהם את השקר הגדול שהם נוחלים להם. ואז כאשר יתגלה קלונם יהיה סופם כהך בדאי שאף כשאומר אמת אין שומעים לו. וצוה הם מעמידים צכנה את כח החינוך שיש מן האז אל הבן.

[\[אוצר החכמה\]](#)

ומהאי פחד שלא יתגלה קלונם עשו עיקר גדול מהך אמונה. וכל שהך לדיק הוא יותר קטן וריק מכל עוז, יותר הם מצריכין להאמין בו. וצדי לחזק הדבר ולא יצואו לדבר על הנדיק שלהם סרה, הטילו פחד גדול על המהרהר אחריו ומצקר דרכיו. עד שצרוז שגיונם וטפשותם אמרו שכל מי שאינו מאמין בהצליהם סימן מוצהק שאינו שומר על קדושת ישראל ומחמת זה נלקה במחשבות והרהורים על הנדיקים. ואף שהרצה ישנם שרואים את השקר הגדול שהם מפילים. מכל מקום הם יראים שלא יאמרו עליהם שאין להם קדושת

האדם להיות מאמין בנדיקים שהם יודעים מה שעמיד להיות ומה שיש בלב ובמחשבות האדם. וכן נמי על האדם להאמין שהנדיקים יכולים להפוך הטבע ולעשות גם תחיית המתים. ואם זה הפירוש של הך קנין צריך עיון גדול איזה תועלת יש מזה להיות זוכה לקנין תורה. וכבר כתבתי לעיל דלעולם יש לחפש הפירוש של הקנין שיהיה מזה איזה תועלת לקנות כתר של תורה. ולא די צמח שיש מעלה בהך קנין אף מעלה הכי גדולה.

[\[20/11/2019\]](#)

ועוד הרחיקו ללכת שגם שיך הך אמונה אף צאחם שעדיין לא נתחזקו שהם לדיקים, ועדיין לא ראינו צמעשיהם שהם גדולים וטובים משאר המוני בני ישראל. דמכל מקום עלינו להאמין בהם שהם לדיקים ועל ידי זה יהיה להם אותם כוחות נעלים שיש לנדיקים גמורים.

ובמה גודל הכאז לראות איך הך מאמיני אמונות הטפילות הם מורשים שקר לצניהם ואומרים להם דברים שאין להם שחר. וכבר אמרו חז"ל דכל

אוצר החכמה

ואף משה רבינו עליו השלום ידע היטב שעם ישראל אינם נוטים להאמין שום דבר עלי החקירה והדרישה היטב עד שיצא הספק מלצם. שאף דכלל ישראל היו מצויים באותו זמן בחשך גדול בחור כור הצרור במצרים. והיו מצויים באמצע קושי השיעבוד ויאנחו ויזעקו אל השי"ת מחור רוב צערם מעבודתם הקשה עבודת הפרך. מכל מקום חשש משה רבינו שכאשר יצא להם ויאמר להם ששלח אותם השי"ת להצילם ולגואלם מחמת יד מצרים, שלא יאמינו לו עד שיצטרך להם עלי ספק שכדצרו כן הוא. וכן נמי אמר אל השי"ת והן לא יאמינו לי.

וברצוני להעתיק מה שכתב בזה בתשובות הרשב"א חלק ראשון תשובה תקמ"ח כמעט צסוף התשובה וזה לשונו, וישראל נוחלי דת האמת בני יעקב איש אמת כלו זרע אמת נוח להם לסבול עול גלות ומה שיגיעם, מהאמין בדבר עד שיחקרו חקירה רצה חקירה אחר חקירה להסיר כל סג מהדברים הנאמרים להם ואפילו צמה שיראה להם שהוא אמת ומופת. והעד הנאמן צאהצת

ישראל. ומחמת הא פחדא כולם ממלאים פיהם מים ושותקים ואינם לוחמים לצטל הנך כמות השקר שעמדו עלינו ועל בנינו. והם גוזלים את בנינו ואין בכוחנו לעמוד כנגדם ולמחות נגד גזילותם.

ויש לדעת שאין עם ישראל עם המאמין בקלות עלי החקירה והדרישה אם כנים הדברים. דמה שמאמין האדם בקלות עלי חקירה גמורה הוא מדת הגויים ומדת הנוצרים, שהם מלאים בכל מיני אמונות טפילות. והעעם שהם מאמינים כל כך צמהרה משום שאמונתם אינו מחייב אותם כלל. דגוי אף שמאמין עושה מה שלצו חפץ עלי מה שירגיש שום נקיפת מצפון, שאין אמונתו אלא מן השפה ולחוץ. מה שאין כן כלל ישראל בני אברהם יצחק ויעקב שאם מקבלים עליהם איזה דבר מקבלים אותו על חנאי למסור עליה את נפשם ואת גופם. ואם כן ודאי שלפני שמקבלים עליהם מה שנאמר להם שעליהם לחקור ולדרוש היטב אם אכן כנים הדברים שנאמר להם ואינם פרי מחשבת איזה צעל דמיון.

ללמי אציו הראה להם איך שכל אדם יכול לראות צמו עיניו שאין שום ממש בכל הנך מיני עבודה זרה. ורק לאחר שכבר הראה להם שהנך אלוהות שלהם אין זהם ממש, היה יכול לעורר אותם שאכן יש כח עליון שהוא השי"ת שצרא הכל יש מאין והוא המנהיג את הצירה ועלינו להאמין בו ולעבדו.

ובך נמי מסר לדורותיו שאל לנו לילך בחר שיחה נאה של כל מיני מקימים ומדיחים לכל מיני הצל שהם ממליאים. אלא עלינו <sup>אוצר החכמה</sup> לחקור היטב ולשום צכור המצחן את כל מה שאנו רואים ושומעים אם אכן נכונים הדברים. ואם לאחר כל אלה אין הדבר נראה ישר ונכון, עלינו לבטל אותו כעפרא דארעא. ולא עוד אלא שעלינו גם החוב לצאת וללחום ולבטל כחות השקר ולהעמיד דת האמת על חלה. ועל סמך מסורה הזאת מסרו בני ישראל את נפשם על קידוש השם ולא קבלו עליהם שום אמונה זרה.

ואגב עיוני בענינים אלו ראיתי דרבינו אברהם בן הרמב"ם מדבר מענין זה. והוא במאמר שנדפס בתחלת ספר "עין

עם אלהי אברהם דרך האמת ולהרחיקם אף המסופק, ענין משה עם ישראל שהיו פרוכי עבודה קשה ונלטווה משה לצשרם ועם כל זה אמר הן לא יאמינו לי והוא <sup>האמת</sup> לכתמה אותם. וזה אות אמת על עמנו עם ד' שלא להתפתות בדבר עד עמדם על האמת בחקירה רבה חקירה גמורה וכו'.

והנה אנו נוהגים לומר על אברהם אציו שהוא היה המאמין הראשון. אבל האמת יש להגיד שאם היינו אומרים עליו שהוא היה "הכופר הראשון" היה הלשון יותר מדויק. ואף דצימיו היה כל העולם כולו כופרים צמליאת השי"ת ושיש אל העולם צורא שצראו יש מאין המוחלט. וכמו שהאריך בזה רבינו הרמב"ם בתחילת הלכות עבודה זרה, עיין שם דברי רבינו המאלפים. מכל מקום העיקר שעצורו לחם אברהם אציו עם כל העולם הוא צמה שהם האמינו בכל מיני אמונות טפילות שיש איזה כח ויכולת גם בעץ באצן ובכל דבר שהסכימו לעבדו. והוא צא וכפר בכל אלה וטען להם שאין לאדם צר דעת לילך אחר ההצל. ועל ידי שצבר את

שאנו קוראים אמונה דהיינו "גליידין" בלע"ו. אלא הפירוש הוא מה שאנו קוראים בלשון לע"ו "נוטרוי". ובלשון לע"ו אנגלי היינו מה שקוראין Confidence. דמי שרואה לזכות בכתרה של תורה עליו להאמין בגודל עומק החכמה שיש בדברי החכמים. וכאשר אינו מצין דבר מדבריהם לא יתלה החסרון בדבריהם וכאלו שהם עשו איזה טעות או שדבריהם אינם מדוקדקים. אלא יתלה החסרון בהבנתו ובקולר השגתו. ועל האדם לדעת בצירור שכל דברי חכמינו ז"ל הם ישרים ולדיקים ועל ידי זה יהיה יכול להתעמל בדבריהם עד שינא הדבר לאור האמת. אבל אם יחסר לו הך אמונה וכשנא למקום שאינו מצין יהיה מפקפק אולי יש כאן איזה טעות, אם כן לעולם לא יהיה יכול להתעמל על דבריהם עד שירד לסוף דעתם ויזכה להצין אותם. וכמות העמל שמשקיע האדם בלימודו תלוי בכמות אמונה שיש באמינות דבריהם.

אוצר החכמה

והנה ענין זה של אמונת חכמים נתקבל בכל תפוצות ישראל בנוגע למה שנקרא אלילינו תורה שבעל פה. ואף בלשון

יעקב" שהיא מאסף לכל אגדות הש"ס. והנני להעתיק דבריו הנפלאים שהם נוגעים לעניננו. וזה לשונו שם דע כי אחת חייב לדעת כל מי שירצה להעמיד דעת ידועה ולישא פני אומרה ולקבל דעתו בלי עיון והבנה לענין אותו דעת אם אמת אחת אם לא, שזה מן הדעות הרעות. והוא נאסר מדרך התורה וגם מדרך השכל, ואינו ראוי מדרך השכל מפני שהוא מתחייב גירעון וחסרון בהתבוננות מה שצריך להאמין בו. ומדרך התורה מפני שנוטה מדרך האמת ונוטה מעל קו הישר. אמר השי"ת לא תשא פני דל ולא תהדר פני גדול בצדק תשפוט אמתך, ואמר לא תכירו פנים במשפט וגו'. ואין הפרש לקבלת אותו דעת להעמידה בלא ראיה או צין שנאמין לאומרה ונשא לו פנים ונטען לו כי האמת אמת בלא ספק מפני שהוא אדם גדול כהימן וכלכל ודרדע, שכל זה אינו ראיה אבל חסור וכו'. עד כאן לשון רבינו אברהם בן רבינו הרמב"ם שם.

אבל הפירוש הפשוט והאמיתי בהך קנין של אמונת חכמים אינו ענין למה

אמר חזקוני

תורה שזעל פה הוא מה שלמד השי"ת למשה רבינו הפירוש לכל התורה שכתב. ואם כן לא שייך לומר על זה לשון אמונת חכמים. ומי שחולק על פירוש זה נקרא לדוקי כלשון חכמים. אבל מכל מקום ישנם הרבה משניות שנאמרו מפי חכמים שדנו דינים מרוחב דעתם, והם נכללים תוך הגי ששה קדרי משנה והתלמוד. וגם דצריהם קבלנו עלינו צלי אפשרות לחלוק עליהם. שחזקה אללינו שכל דצרי תורה שזעל פה עזר זכור המצחן של כל חכמי ישראל שהיו צאותו שעה. ואי אפשר לומר שכולם טעו ולא הרגיש צזה אף אחד מן החכמים שהיו צהך מעמד. ועוד דסידור הך ששה קדרי משנה ואחר כך סידור התלמוד היה נעשה על ידי צירוף כל חכמי ישראל. שרבינו הקדוש ואחריו רבינא ורב אשי נתן השי"ת להם תורה וגדולה צמקום אחד שיהיה ציכלתם לפרנס את כל החכמים כל זמן שעסקו צעצודה הזאת. וכל זה צכדי להוריש אותם לכל הדורות הצאים אחריהם. וצוודאי היה זה עם קיעתא דשמיא גדולה צכדי להעמיד התורה לדורות צלי שום טעות ושיצוש ואף הכי

קטן. ועל זה אנו סומכים להניח הנחה שאין צה שום פקפוק שאי אפשר שיצא מתחת ידם דבר שאינו מתוקן. ואם כן אי אפשר לנו לחלוק עליהם צשום פנים.

אבל הספרים שנחצרו אחר כך על ידי יחידים גדולי הדור כמו הרי"ף והרמב"ם ושאר ספרי רבותינו הראשונים, אין להנך ספרים הך חומר שיש למשנה ותלמוד. ואף שזמה פעמים מצינו שיש מחלוקת צין הך ראשונים אחד על השני, אין מזה ראייה שיש גם לנו הרשות לחלוק על דצריהם כשיש לנו חיזה פירכא על דצריהם. דאל לנו להדמות להם, שעלינו להצין שלא כחכמתם חכמתינו והלוואי שזוכה לעמוד על סוף דעתם. ואם כן אם אנו מוציאים צדצריהם דבר שאינו מוצן לנו, ומצד שורת הדין היה מותר לנו לחלוק עליהם מסצרא גרידא. מכל מקום מכירים אנו חולשתינו וקוצר ראייתנו ואנו מצטלים דעתינו להתעמל צדצריהם כאלו לא היה אפשר לומר אחרת מדצריהם. וכל דצריהם מקוצלים אללנו כאמיתיים כאלו נאמרו לנו מפי משה מפי הגבורה.